

mgr AGNIESZKA GAJEK
 prof. dr hab. inż. JERZY S. MICHALIK
 Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy
 inż. HANNA RUTKOWSKA
 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
 bryg. dr inż. PAWEŁ JANIK
 mł. bryg. mgr inż. DARIUSZ DZIWIŃSKI
 mł. bryg. mgr inż. SŁAWOMIR ZAJĄC
 Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej

Zasady kwalifikacji zakładów niesewesowskich zagrażających **poważną awarią przemysłową** stosowane przez Inspekcję Ochrony Środowiska i Państwową Straż Pożarną

W artykule przedstawiono i omówiono wyniki realizacji projektu badawczego dotyczącego opracowania systemu zarządzania bezpieczeństwem w zakładach niesewesowskich odnoszące się do identyfikacji tych zakładów.

Przedstawiono informacje o występowaniu zdarzeń o znamionach poważnych awarii oraz poważnych awarii przemysłowych w Polsce. Na podstawie analiz bazy danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska stwierdzono, że wskaźnik awaryjności w zakładach niesewesowskich kształtuje się na poziomie około 35% i jest on ok. trzykrotnie wyższy, niż w zakładach sewesowskich. Zawarto także szczegółowe informacje o stosowanych obecnie zasadach kwalifikowania obiektów stacjonarnych, posiadających na swoim terenie niebezpieczne substancje chemiczne do kategorii zakładów niesewesowskich, stosowane przez Inspekcję Ochrony Środowiska oraz przez Państwową Straż Pożarną.

The Inspection of Environmental Protection and the State Fire Service's principles of identifying non-Seveso establishments producing a hazard of a major accident

This article presents and discusses the results of a research project on the development of a safety management system in non-Seveso establishments, which focused on identifying those enterprises. Information concerning events with attributes of major accidents and major industrial accidents that took place in Poland in 2008 is given. On the basis of the Chief Inspectorate of Environmental Protection database analysis it has been found that the accident rate factor for non-Seveso establishments is about 35% and that this factor is about 3 times higher than for Seveso establishments. This article also presents detailed information on the rules and approaches of identifying fixed sites with dangerous chemical substances, which are used by the Inspection of Environmental Protection and by the State Fire Service.

Fot. Berndt Werkmann/Bigstockphoto

Wstęp

W ramach programu wieloletniego (2008-2010) pn. „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” w Centralnym Instytucie Ochrony Pracy – Państwowym Instytucie Badawczym realizowany jest projekt badawczo-rozwojowy pt. „Opracowanie systemu zarządzania bezpieczeństwem w zakładach zagrażających poważną awarią przemysłową, niebędących zakładami dużego lub zwiększonego ryzyka”.

Jak wykazano w artykule pt. „Zagrożenie zdarzeniami o znamionach poważnych awarii w Polsce” [1] zakłady niesewesowskie, nie będąc zobowiązane do przestrzegania określonych wymagań i realizacji

procedur systemu przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym, stwarzają relatywnie większe zagrożenie poważnymi awariami lub zdarzeniami o znamionach poważnej awarii, niż zakłady sewesowskie, tzn. zaliczone do kategorii ZZR (zakłady zwiększonego ryzyka) oraz ZDR (zakłady dużego ryzyka).

W związku z tym, poprawa zarządzania bezpieczeństwem pracy w zakładach niesewesowskich w kontekście przeciwdziałania zagrożeniom poważnymi awariami stanowi jedno z najbardziej pilnych zadań, a opracowanie propozycji odpowiednich rozwiązań jest celem prac wspomnianego na wstępie projektu.

Naświetlenie tej problematyki oraz wyniki prowadzonych prac badawczych są przedmiotem tego oraz kolejnych, zaplanowanych w „Bezpieczeństwie Pracy”, artykułów.

Zakłady stwarzające zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej

Podstawą oceny sytuacji w omawianym zakresie były bazy danych o zakładach zagrażających wystąpieniem poważnych awarii przemysłowych, którymi dysponują Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (Departament Przeciwdziałania Po-

Rys. 1. Liczba zakładów kategorii ZDR oraz ZZR w województwach (ZDR/ZZR)
Fig. 1. The number of an upper-tier (UTEs) and lower-tier establishments (LTEs), by province (UTEs/LTEs)

Rys. 2. Łączna liczba wszystkich zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej [4]
Fig. 2. The whole number of establishments at risk of major industrial accident [4]

ważnym Awariom w Gdańsku) oraz Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, udostępnione zespołowi badawczemu i zawarte w opracowaniach wewnętrznych CIOP-PIB, stanowiących sprawozdania z realizacji prac [2, 3].

Na rys. 1 przedstawiono liczbę zakładów dużego oraz zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych (liczba ZDR/liczba ZZR) w poszczególnych województwach (wg raportu GIOŚ za rok 2008 [4]). Według stanu na dzień 31.12.2008 r. ogółem liczba ZDR wynosiła 161, ZZR – 195, a łączna liczba zakładów podlegających przepisom o przeciwdziałaniu poważnym awariom przemysłowym – 356.

Na rys. 2. przedstawiono dane liczbowe dotyczące wszystkich zakładów, które według ocen Inspekcji Ochrony Środowiska stwarzają zagrożenie wystąpienia poważnej awarii. Na dzień 31.12.2008 r. łączna liczba wszystkich zakładów wynosiła 1173 [4], co oznacza, że liczba nieświadoskich zakładów stwarzających zagrożenie poważną awarią przemysłową wynosiła 817.

W tabeli 1. przedstawiono opracowane na podstawie danych GIOŚ za lata 2002-2007 [2], uzupełnione danymi za rok 2008 [4], informacje dotyczące liczby zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w latach 2002–2008.

Zdarzenia o znamionach poważnych awarii w Polsce

GIOŚ prowadzi rejestr zgłoszonych zdarzeń, spełniających kryteria poważnych awarii, ustalonych w rozporządzeniu ministra środowiska [5]. Rozważając te zagadnienia będziemy – podobnie jak ma to miejsce w corocznych „Informacjach” oraz w „Raportach” GIOŚ – posługiwać się określeniem „zdarzenie o znamionach poważnej awarii” [1].

W Dyrektywie Seveso II termin „poważna awaria” związany jest ściśle z niebezpiecznymi substancjami, ujętymi w kryteriach kwalifikacyjnych ustalonych przez tę dyrektywę, identycznych zresztą z polskimi kryteriami [6]. Ponadto, Dyrektywa Seveso II dotyczy wyłącznie poważnych awarii w obiektach stacjonarnych, podlegających jej przepisom – chodzi tu zatem jednoznacznie

o **poważne awarie przemysłowe**, które występują w zakładach kategorii ZZR oraz ZDR.

Zastosowanie terminu „zdarzenie o znamionach poważnych awarii” pozwala więc uniknąć wielu nieporozumień i niejasności, wynikających z różnic definicji terminu „poważna awaria” w przepisach UE oraz w przepisach polskich [5, 7]. Według raportu

Tabela 1. Liczba zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w latach 2002-2008
Table 1. The number of establishments at risk of major industrial accident in 2002-2008

Lp.	Rodzaj zakładu	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Średnio (2002–2008)	Udział % (średnio)
1.	ZZR	187	183	188	193	199	208	195	193	18
2.	ZDR	152	150	148	149	157	158	161	154	14
3.	Nieświadoskie	727	722	738	720	743	791	817	751	68
4.	Razem	1066	1055	1074	1062	1099	1157	1173	1098	100

Tabela 2. Skorygowane wskaźniki awaryjności* w zakładach – uwzględniono wszystkie zakłady stacjonarne (średnie wielkości za lata 2002-2007)

Table 2. The verified accident rate factors for establishments – all types of fixed sites included (average annual values for period 2002-2007)

Kategoria zakładów	Szacunkowa średnia liczba zakładów za okres 2002-2007	Liczba zdarzeń w latach 2003-2007	Skorygowany wskaźnik awaryjności %
ZZR	193	19	≈ 10
ZDR	330	57	≈ 17
Nieświadoskie	740	258	≈ 35
Ogółem	1263	334	(≈ 26)

* Wskaźnik awaryjności stanowi iloraz liczby poważnych awarii przemysłowych (zdarzeń o znamionach poważnej awarii) występujących w zakładach sevesowskich lub w zakładach nieświadoskich oraz liczby odpowiednich zakładów. Wskaźnik skorygowany uwzględnia szacowaną sumaryczną liczbę poszczególnych instalacji kategorii ZDR[1-3]. Wskaźnik awaryjności w zakładach nieświadoskich kształtuje się na poziomie około 35%, podczas gdy dla zakładów sevesowskich wynosi on ok. 10% (ZZR) oraz ok. 17% (ZDR), średnio 14,5%, czyli jest on ok. trzykrotnie (!) wyższy [1-3].

Rys. 3. Zdarzenia o znamionach poważnej awarii na terenie poszczególnych województw w 2008 r. [4]

Fig. 3. The number of events with attributes of major accidents by province in 2008 [4]

Rys. 4. Poważne awarie na terenie poszczególnych województw w 2008 r. (10 poważnych awarii) [4]

Fig. 4. The number of major accidents by province in 2008 (10 major accidents) [4]

Komisji Europejskiej dotyczącego stosowania Dyrektywy Seveso II, w latach 2003-2005 w państwach członkowskich liczba zgłoszonych poważnych awarii, objętych Dyrektywą Seveso II, waha się od 20 do 30 rocznie [8].

W roku 2007 liczba wszystkich zdarzeń o znamionach poważnych awarii w Polsce wyniosła 133, w tym w zakładach różnego rodzaju – 68. W roku 2008 wystąpiło 109 zdarzeń o znamionach poważnej awarii, z czego 49 w zakładach i 32 w transporcie. Liczba zdarzeń, które wg GIOŚ [4] były poważnymi awariami w rozumieniu definicji poważnej awarii, podanej w ustawie POŚ [7] oraz w rozporządzeniu [5] wyniosła 10 (rys. 3. i rys. 4.).

Na podstawie oficjalnych danych GIOŚ została również wykonana analiza i ocena faktycznie występujących zdarzeń awaryjnych w obiektach stacjonarnych – sewesowskich oraz niesewesowskich. Analiza wykazała, że zakłady niesewesowskie charakteryzują się ok. trzykrotnie wyższym wskaźnikiem awaryjności (jest to liczba zdarzeń odniesiona do liczby zakładów danej kategorii), niż zakłady sewesowskie (tab. 2.) [2].

Zakłady sewesowskie oraz niesewesowskie

O zaliczeniu poszczególnych obiektów lub ich zespołu (instalacji lub zakładu) do kategorii ZDR lub ZZR decyduje, zgodnie z przepisami, rodzaj oraz ilość znajdujących się w zakładzie niebezpiecznych substancji, określonych w kryteriach kwalifikacyjnych [6].

Ilościowa definicja poważnej awarii ustalona w załączniku VI do Dyrektywy Seveso II stanowiła podstawę polskiej definicji poważnej awarii, zawartej w rozporządzeniu ministra środowiska [5]. Polska definicja poważnej awarii obejmuje jednak znacznie szersze spektrum zdarzeń niż przepisy Dyrektywy Seveso II. W Polsce do kategorii poważnej awarii zalicza się nie tylko awarie w ZDR oraz ZZR, ale także zdarzenia w innych zakładach, w trakcie magazynowania lub transportu, zdarzenia polegające

na uwolnieniu **dowolnej** substancji niebezpiecznej dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska, jeśli zdarzenie takie spowoduje przynajmniej jeden ze skutków wymienionych pod literami (a) – (d) we wspomnianym rozporządzeniu [5]. Substancje powodujące awarie lub uczestniczące w nich nie muszą być substancjami sewesowskimi, czyli ujętymi w kryteriach kwalifikacyjnych [6].

Tak więc, w myśl polskich regulacji prawnych, potencjalnymi sprawcami poważnej awarii mogą być nie tylko zakłady zwiększonego i dużego ryzyka, o których mowa w art. 6 i 9 Dyrektywy Seveso II – mogą nimi również być zakłady posiadające na swoim terenie substancje niebezpieczne ujęte w kryteriach kwalifikacyjnych w ilościach mniejszych, niż wartości progowe (tzw. **zakłady podprogowe**), a także **zakłady posiadające substancje o właściwościach niebezpiecznych innych** niż określone w kryteriach kwalifikacyjnych Dyrektywy Seveso II i rozporządzenia ministra gospodarki [6]. Oba zdefiniowane tutaj rodzaje zakładów będziemy nazywać **zakładami niesewesowskimi**.

Zasady kwalifikowania zakładów niesewesowskich stosowane przez Inspekcję Ochrony Środowiska

Ogólne zasady kwalifikowania przez Inspekcję Ochrony Środowiska zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej do kategorii „pozostali potencjalni sprawcy poważnych awarii” (terminologia IOŚ) można przedstawić w postaci następujących 3 grup czynników:

- 1) ilość substancji niebezpiecznych,
- 2) prawdopodobieństwo wystąpienia awarii,
- 3) czynniki zewnętrzne i wewnętrzne inicjujące wystąpienie awarii lub pogłębiające jej skutki.

O zaliczeniu zakładu do pozostałych potencjalnych sprawców poważnej awarii przemysłowej może decydować jeden lub kilka jednocześnie

z wymienionych warunków, ale przede wszystkim charakter awarii mogących wystąpić w tego rodzaju zakładach, powodujących skutki określone w rozporządzeniu MŚ [5].

Poniżej przedstawiono omówienie grup czynników stanowiących zasady kwalifikowania zakładów stosowane przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

Ilość substancji niebezpiecznych lub ich kategorii, decydująca o zarejestrowaniu zakładu jako potencjalnego sprawcy poważnej awarii, to ilość przekraczająca 5% wartości progowej, określonej dla ZDR. Warunek ten nie zależy od miejsca zlokalizowania zakładu, od stanu technicznego instalacji wykorzystującej substancję niebezpieczną, jak również nie uwzględnia bezpiecznego zarządzania tym zakładem.

Wśród tego rodzaju zakładów (tzw. podprogowych) są zakłady wcześniej zgłoszone jako sewesowskie, które zadeklarowały zmniejszenie ilości substancji niebezpiecznych do ilości podprogowych, najczęściej w celu uniknięcia obowiązków określonych w ustawie Prawo ochrony środowiska dla zakładów o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Prawdopodobieństwo wystąpienia awarii, decydujące o zarejestrowaniu zakładu jako pozostałego potencjalnego sprawcy poważnej awarii, określają:

- stan techniczny instalacji wykorzystującej substancję niebezpieczną
- poziom wykształcenia pracowników odpowiedzialnych za identyfikację zagrożeń
- stosowana zasada bezpieczeństwa procesowego
- procedura gwarantująca sposób bezpiecznego zarządzania zakładem.

Powyższy warunek decydujący o zarejestrowaniu zakładu jako pozostałego potencjalnego sprawcy poważnej awarii przemysłowej, **bez względu na rodzaj i ilość posiadanej substancji niebezpiecznej**, dotyczy najczęściej zakładów z instalacjami

w złym stanie technicznym. Ponadto niska świadomość istniejącego zagrożenia wśród obsługi tych instalacji wynikająca z niedostatecznego jej wykształcenia oraz brak zasad bezpieczeństwa procesowego powodują, że prawdopodobieństwo zagrożenia wystąpienia awarii jest wysokie, a w przypadku jej wystąpienia konsekwencją mogą być skutki określone w rozporządzeniu ministra środowiska w sprawie zgłaszania do GIOŚ poważnych awarii [5].

Czynniki zewnętrzne i wewnętrzne mogące inicjować wystąpienie awarii i decydujące o zarejestrowaniu zakładu jako pozostałego potencjalnego sprawcy poważnej awarii to:

- Wykorzystywane w zakładzie substancje nieklasyfikowane jako toksyczne, palne, utleniające, wybuchowe, czy niebezpieczne dla środowiska, ale mogące w przypadku uwolnienia spowodować skutki, o których mowa w rozporządzeniu [5].

Są to substancje chemiczne, których emisja może spowodować zagrożenia życia, zdrowia i środowiska, do których zalicza się np. substancje żrące lub preparaty czynne biologiczne, mogące stanowić zagrożenie dla ludzi i biotopów. Ilość tych substancji w zakładzie, która decyduje o zaliczeniu go do pozostałych sprawców poważnych awarii, jest wprost proporcjonalna do odległości między zakładem a obszarem wód powierzchniowych lub ujęciami wody podziemnej.

- Zagospodarowanie terenu wokół zakładu.

Zwarta zabudowa mieszkaniowa, obiekty użyteczności publicznej, obszary chronione lub drogi o dużym nasileniu ruchu występujące w bezpośrednim otoczeniu zakładu posiadającego na swoim terenie substancje niebezpieczne, stanowią decydujące kryterium o zaliczeniu tego zakładu do pozostałych potencjalnych sprawców poważnych awarii bez względu na ilość i rodzaj tych substancji oraz zastosowane zabezpieczenia techniczne. Pozostały potencjalny sprawca awarii, posiadający w bezpośrednim otoczeniu wymienione obiekty, w przypadku wystąpienia awarii może być sprawcą np. hospitalizacji lub ewakuacji osób spoza zakładu, może pozbawić ludzi wody pitnej, energii elektrycznej, gazu lub połączeń telefonicznych, albo spowodować uszkodzenie zabudowań mieszkalnych w stopniu uniemożliwiającym dalsze ich użytkowanie.

Inspekcja Ochrony Środowiska jest zobligowana do przeprowadzania kontroli pozostałych potencjalnych sprawców poważnych awarii co najmniej raz na 5 lat. W ramach tych kontroli Inspekcja powinna inicjować działania zapobiegające poważnym awariom, jednakże możliwości realizowania ich na podstawie obecnie obowiązującego prawa ochrony środowiska w odniesieniu do pozostałych sprawców poważnych awarii są bardzo ograniczone.

Zasady kwalifikowania zakładów niesewesowskich stosowane przez Państwową Straż Pożarną

Zgodnie z postanowieniami rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji w sprawie czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzanych przez Państwową Straż Pożarną [9], jedną z form gromadzenia wyników czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzanych na terenie powiatu (lub miasta na prawach powiatu) jest katalog zagrożeń.

Przepisy te rozróżniają 11 rodzajów miejscowych zagrożeń. W działaniach kontrolno-rozpoznawczych PSP stosowane są takie pojęcia, jak m.in. **miejscowe zagrożenie (MZ)**, tj. inne niż pożar zdarzenie wynikające z rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych praw przyrody, a stwarzające zagrożenie dla życia, środowiska lub mienia. Miejscowe zagrożenie dzieli się według rodzaju stwarzanego przez nie zagrożenia, w tym m.in. na **chemiczne** (uwolnienie do otoczenia toksycznych środków przemysłowych (TSP) lub innych niebezpiecznych materiałów chemicznych) i **ekologiczne** (powodujące na skutek działalności człowieka lub sił natury skażenie środowiska naturalnego). Definicje wymienionych pojęć są zbliżone znaczeniowo do terminu poważna awaria.

Wspomniany katalog zagrożeń zawiera m.in. wykaz zakładów użytkujących substancje niebezpieczne w ilościach mogących spowodować wystąpienie zagrożenia dla ludzi i środowiska, z podziałem na zakłady o dużym (ZDR) i zwiększonym (ZZR) ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz inne „zakłady stwarzające zagrożenie poza swoim terenem” (ZSZPoST).

Zasady kwalifikacji zakładów do dwóch pierwszych grup zostały precyzyjnie określone w przepisach dotyczących przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym [6, 7]. W przypadku trzeciej grupy (ZSZPoST), głównym kryterium kwalifikacji jest stwarzanie przez substancje niebezpieczne wykorzystywane w zakładzie zagrożenia poza jego terenem. W przypadku tej grupy zakładów przepisy nie wymieniają rodzajów

ani ilości substancji niebezpiecznych powodujących kwalifikację zakładu.

W związku z tym do tej grupy mogą być zaliczane zakłady użytkujące jakąkolwiek substancję stwarzającą zagrożenie dla ludzi i środowiska, w szczególności palną, wybuchową, samozapalną, wytwarzającą w zetknięciu z wodą gazy palne, utleniającą, trującą lub/ oraz żrącą.

Ustalenia dotyczące określania zagrożenia **poza terenem zakładu** dokonywane są w trakcie wspomnianych na wstępie czynności kontrolno-rozpoznawczych, podejmowanych przez komendantów powiatowych (miejskich) PSP. Należy zaznaczyć, że przepisy nie ustalają żadnych metod referencyjnych, dotyczących określania zasięgu stref zagrożenia, wobec tego wspomniane **ustalenia dokonywane są na podstawie zasad wiedzy technicznej**. W praktyce w większości przypadków informacje dotyczące wielkości zagrożenia dostępne są w dokumentacji zakładowej dotyczącej bezpieczeństwa, tj. instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, instrukcji technologiczno-ruchowej oraz instrukcjach z zakresu ochrony środowiska i bhp.

Ponieważ zakwalifikowanie zakładu do zamieszczenia w wykazie zakładów stwarzających ryzyko wystąpienia zagrożenia dla ludzi i środowiska poza terenem zakładu nie wiąże się z dodatkowymi obowiązkami ze strony prowadzących zakłady, kwalifikacja nie budzi kontrowersji. Jej głównym celem jest ustalenie obiektów i użytkowanych substancji niebezpiecznych pod kątem przygotowania przez PSP **powiatowych planów ratowniczych**.

Tabela 3. Liczba zakładów sewesowskich i niesewesowskich według stanu na dzień 31 grudnia 2007 r., wg danych KG PSP

Table 3. The number of Seveso and non-Seveso establishments, as at 31 December 2008, according to data of National Headquarters of the State Fire Service

Lp.	Województwo	Liczba zakładów		
		ZDR	ZZR	ZSZPoST
1.	dolnośląskie	14	26	151
2.	kujawsko-pomorskie	14	10	107
3.	lubelskie	13	10	96
4.	lubuskie	5	2	41
5.	łódzkie	4	18	92
6.	małopolskie	10	7	71
7.	mazowieckie	9	36	124
8.	opolskie	9	9	37
9.	podkarpackie	13	12	49
10.	podlaskie	9	5	49
11.	pomorskie	12	13	102
12.	śląskie	15	24	73
13.	świętokrzyskie	6	5	26
14.	warmińsko-mazurskie	4	6	62
15.	wielkopolskie	1	17	75
16.	zachodniopomorskie	9	7	56
Razem:		157	207	1211
Ogółem zakładów:		1575		

ZDR – zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii, ZZR – zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii, ZSZPoST – zakłady stwarzające zagrożenie poza swoim terenem

Postępując zgodnie z omówionymi wyżej zasadami sporządzono wykaz zakładów stwarzających zagrożenie poza swoim terenem, który według stanu na koniec 2007 r. obejmował łącznie **1211** przedsiębiorstw (tab. 3.).

Podsumowanie

Porównanie zasad postępowania kwalifikacyjnego obu instytucji, tj. Inspekcji Ochrony Środowiska oraz Państwowej Straży Pożarnej wskazuje na znaczące różnice w zasadach i metodologii postępowania, co znajduje swoje jednoznaczne odzwierciedlenie w zawartości i liczbach zakładów nieświędowskich ujętych w bazach danych IOŚ oraz PSP. I tak, w roku 2007 (stan na koniec grudnia) liczby zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia poważnej awarii przemysłowej według obu instytucji kształtowały się następująco:

- wg GIOŚ: ogólna liczba wynosiła **1157**, w tym liczba zakładów nieświędowskich (pozostałych potencjalnych sprawców poważnych awarii) wynosiła **791**; ich udział – **68%**

- wg KG PSP: ogólna liczba wynosiła **1575**, w tym liczba zakładów nieświędowskich (zakładów stwarzających zagrożenie poza swoim terenem, innych niż zakłady o zwiększonym i o dużym ryzyku) wynosiła **1211**; a ich udział – **77%**.

Pewne różnice występują także w odniesieniu do zasad, co wynika z odmiennej interpretacji niektórych czynników przez obie instytucje. Ze wstępnego porównania zasad i sposobów postępowania kwalifikacyjnego Inspekcji Ochrony Środowiska oraz Państwowej Straży Pożarnej wynikają następujące wnioski:

- Niezbędne jest opracowanie i przyjęcie do stosowania przez obie instytucje ilościowych kryteriów kwalifikowania obiektów do kategorii zakładów

nieświędowskich, stwarzających realne zagrożenia wystąpienia poważnej awarii przemysłowej, rozumianych jako dolna graniczna ilość danej substancji niebezpiecznej, która może spowodować w razie awarii skutki równoważne skutkom poważnych awarii.

- Niezbędne jest ujednoczenie zasad i interpretacji znaczenia tych czynników, które, oprócz kryteriów ilościowych, powinny odgrywać istotną rolę podczas dokonywania przez IOŚ oraz PSP kwalifikacji obiektów do kategorii zakładów nieświędowskich, stwarzających realne zagrożenia wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

PIŚMIENNICTWO

[1] J.S. Michalik, A. Gajek *Zagrożenie zdarzeniami o znamionach poważnych awarii w Polsce*. „Bezpieczeństwo Pracy” 3(438)2008, s. 8-12

[2] A. Gajek, J. S. Michalik, H. Rutkowska, P. Janik, D. Dziwulski, S. Zając *Opracowanie systemu zarządzania bezpieczeństwem w zakładach zagrażających poważną awarią przemysłową, niebędących zakładami dużego lub zwiększonego ryzyka. Opracowanie zasad i kryteriów do identyfikacji zakładów nieświędowskich, które zagrażają poważną awarią przemysłową*. CIOP-PIB, Warszawa, listopad 2008 r.

[3] A. Gajek, J. S. Michalik, A. Adamczyk, S. Sakrajda, W. Rybacki *Opracowanie systemu zarządzania bezpieczeństwem w zakładach zagrażających poważną awarią przemysłową, niebędących zakładami dużego lub zwiększonego ryzyka. Analiza gałęzi przemysłu i identyfikacja rodzajów zakładów podprogowych i nieświędowskich zagrażających poważną awarią przemysłową*. CIOP-PIB, Warszawa, listopad 2009 r.

[4] *Informacja o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2008 roku*. Główny Inspektor Ochrony Środowiska. Warszawa, czerwiec 2009 r., s. 75-92

[5] Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem

zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (DzU z 2003 r., nr 5, poz. 58)

[6] Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 31 stycznia 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów i ilości substancji niebezpiecznych, których znajdowanie się w zakładzie decyduje o zaliczeniu go do zakładu o zwiększonym ryzyku albo zakładu o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (DzU nr 30, poz. 208) (obowiązuje od dnia 10 marca 2006 r., zastąpiło rozporządzenie MG z 2002 r.)

[7] Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Tekst jednolity: Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 stycznia 2008 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo ochrony środowiska (DzU nr 25, poz. 150)

[8] Sprawozdanie Komisji dotyczące stosowania w państwach członkowskich dyrektywy 96/82/WE w sprawie kontroli niebezpieczeństwa poważnych awarii związanych z substancjami niebezpiecznymi za okres 2003-2005. <http://www.ec.europa.eu/comm/environment/seveso/index.htm>

[9] Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 października 2005 r. w sprawie czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzanych przez Państwową Straż Pożarną (DzU nr 225, poz. 1934)

Publikacja opracowana na podstawie wyników uzyskanych w ramach I etapu programu wieloletniego pn. „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” dofinansowywanego w latach 2008-2010 w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Główny koordynator: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

Uwaga na sfałszowane certyfikaty CIOP-PIB!

Szanowni Państwo, Partnerzy i Współpracownicy Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytutu Badawczego

W ostatnim czasie do Instytutu przekazywane są dokumenty świadczące o coraz częstszych przypadkach posługiwania się (głównie w procedurach przetargowych) sfałszowanymi certyfikatami wyrobów, wydanymi przez CIOP-PIB.

Z uwagi na te sytuacje informujemy Państwa, że sfałszowanie treści wydanego przez Instytut certyfikatu (a także sfałszowanie jego kserokopii lub skanu) lub użycie takiego, przerobionego dokumentu jako autentycznego, wypełnia znamiona czynu określonego w art. 270 § 1 kodeksu karnego – tzn. jest przestępstwem zagrożonym karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Jednym z najważniejszych obowiązków producentów środków ochrony indywidualnej oraz producentów maszyn i elementów bezpieczeństwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ich użytkownikom. Statutowa działalność Instytutu, jako notyfikowanej jednostki prowadzącej ocenę zgodności wyrobów, związana jest ze starannym sprawdzeniem zgodności wymienionych grup wyrobów z zasadniczymi wymaganiami. Potwierdzeniem pozytywnego wyniku tej oceny jest wydanie certyfikatu – urzędowego dokumentu państwowym osoby prawnej. Bezprawne wprowadzenie zmian do certyfikatu narusza zatem jego autentyczność oraz zgodność z prawdą zawartych w nim informacji – zakłócając tym samym pewność obrotu prawnego.

Uprzejmie przypominamy, że każda modyfikacja wyrobu będącego przedmiotem certyfikatu, wydanego przez nasz Instytut, powinna być zgłoszona przez posiadacza certyfikatu do Ośrodka Certyfikacji Wyrobów i Systemów Zarządzania. Dotyczy to certyfikatów oceny typu WE, wydawanych w trybie obowiązkowym oraz certyfikatów zgodności, wydawanych w trybie dobrowolnym.

Jednocześnie informujemy, że certyfikaty oceny typu WE nie są przeznaczone do rozpowszechniania w celach handlowych. Podstawowym dokumentem uprawniającym do wprowadzania wyrobów na rynek jest deklaracja zgodności z typem wyrobu, dla którego wydano certyfikat, wystawiona przez producenta lub jego upoważnionego przedstawiciela. W przypadku, gdy odbiorca danego wyrobu żąda przedstawienia certyfikatu oceny zgodności, prawo udostępniania jego kopii ma tylko posiadacz certyfikatu, po potwierdzeniu zgodności kopii z oryginałem.

W związku z przedstawionym problemem postanowiliśmy, że na stronie internetowej CIOP-PIB będziemy zamieszczać powszechnie dostępne informacje o podmiotach, którym udowodniono dokonanie fałszerstwa certyfikatu (jego kserokopii lub skanu) lub posłużenie się takim sfałszowanym dokumentem.

Ponadto informujemy, że Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy jest zobowiązany do zgłaszania organom ścigania każdego ujawnionego przypadku posługiwania się sfałszowanym certyfikatem.

*Daniel Podgórski
Zastępca Dyrektora ds. Systemów Zarządzania i Certyfikacji*